

پیشه

چهارمحال و بختیاری/شهرکرد

وحید رئیسی دهکردی
عکس‌ها: پایتخته آ نیکزاد

علی اصغر از ۱۳ سالگی گام در مسیر تولید نمد گذاشته است. «علی اصغر علی یاری دهکردی» کارش را از ۱۳ سالگی نزد استادش در شهرکرد آغاز کرده و هم‌اکنون ۴۵ سال سابقه فعالیت در حوزه تولید انواع محصولات نمدی را دارد. او حالا از پیشکسوتان این هنر صنعت در چهارمحال و بختیاری است. می‌گوید: «سابقه تولید نمد بسیار طولانی و به گذشته‌های دور مربوط است اما قدمت دقیق آن مشخص نیست، به طوری که در سنگ‌نگاره‌های تخت جمشید نمد به عنوان تن پوش انسان‌ها وجود دارد». هنر صنعت نمدالی در چهارمحال و بختیاری به ویژه در شهرهای شهرکرد و پروجن را می‌توان از کهن‌ترین، دیرینه‌ترین و قدیمی‌ترین صنایع دستی و هنرهای سنتی مردمان این استان برشمرد که در طول قرن‌ها سینه به سینه منتقل شده و هنوز هم استوار بر بلندای بام ایران ایستاده است.

استادکار کوی نمدمال‌ها معتقد است
شهرکرد می‌تواند شهر جهانی نمد باشد

بالاپوش باستانی

برجستگی نمد چهارمحال و بختیاری تا آنجایی بارز و معروف بود که سبب شد در خردادماه ۱۳۹۰ نمدالی به عنوان میراث ناملموس ملی ثبت شود و شهرکرد مرکز این استان در سال ۱۳۹۷ عنوان «شهر ملی نمد» را به خود اختصاص دهد و اکنون تلاش‌ها برای ثبت این شهر به عنوان «شهرکرد، شهر جهانی نمد» ادامه دارد.

ساخت نمد نمد، بهسازی کوی نمدمالان، راه‌اندازی گذر صنایع دستی و هنرهای سنتی، احیا و تقویت کارگاه‌های سنتی واقع در کوی نمدمالان و راه‌اندازی بازارچه صنایع دستی در این محل جزو برنامه‌های مرتبط با شهرکرد، شهر ملی نمد به‌شمار می‌رود.

هم‌اکنون ۵۰۰ نمدمال در شهرهای شهرکرد و پروجن چهارمحال و بختیاری مشغول به تولید انواع محصولات نمدی هستند و سالانه در بخش تولید نمدهای نوین به‌عنوان نوآوری و کاربردهای مختلف افزون‌بر ۴۰ نوع محصول نمدی را روانه بازارهای مصرف داخلی و خارجی می‌کنند.

وقتی در گذر صنایع دستی و هنرهای سنتی و کوی نمدمالان شهرکرد در بلندای بام ایران زمین گذر می‌کنی، هر چند دمای هوای بام ایران در این فصل سال هم سرد باشد، اما با نگاه به انواع تولیدات و محصولات نمدی ناخودآگاه تن انسان گرم می‌شود و دیگر آثاری از سرما را در وجود خود احساس نمی‌کنی؛ این، هنر استادان نمدمالی است؛ استادانی که حالانشان روز به روز کمتر و کمتر می‌شود. استاد علی یاری، یکی از همان‌هاست.

پشم‌چینی؛ آغاز ماجرا

استاد علی یاری در خصوص تهیه مواد اولیه برای تولید نمد تأکید می‌کند: «پشم مورد نیاز از عشایر بختیاری، شیراز و دامداران دیگر خریداری و سپس به کارگاه منتقل می‌شود».

وی می‌افزاید: «قیمت هر کیلوگرم پشم گوسفند ایرانی حلاجی ۳۰۰ هزار ریال و نرخ پشم خام حلاجی نشده ۴۰ هزار ریال به‌ازای هر کیلوگرم است و یک تخته ۴/۵ مترمربعی نمد حدود ۸ میلیون ریال قیمت دارد».

وی تصریح می‌کند: «برای تهیه نمد ابتدا تفکیک پشم‌ها از نظر رنگ، سپس حلاجی و پس از آن مراحل قالب‌ریزی، ریختن آب داغ روی پشم، فشردن کردن و کوبیدن آن به مدت ۲۰ دقیقه انجام می‌شود».

بر اساس توضیحات این پیشکسوت نمدمالی، تولید نمد در چهارمحال و بختیاری هشت مرحله است شامل حلاجی، افزودن آب داغ، لوله کردن قالب و مالش آن، باز کردن قالب و بازگرداندن لبه‌های نمد روی خود و اضافه شدن مخلوطی از آب و صابون رقیق شده به منظور بستن دوباره قالب و مالش، باز کردن قالب و گذاردن نقش و طرح روی نمد، لوله کردن نمد و مالش دو ساعت، صاف کردن ابعاد نمد به همراه برطرف کردن اختلاف سطح احتمالی و پرزسوزی و اصلاح آن و در نهایت شستن با آب ولرم و خشک کردن در آفتاب مستقیم برای عرضه به بازار.

برابر توضیحات استاد علی یاری برای تولید انواع محصولات نمدی در چهارمحال و بختیاری به دوروش سنتی و نوین، ابتدا باید پشم چین نخست بهاره گوسفندان خریداری و سپس از نظر رنگ‌بندی تفکیک و به رنگ‌های سفید، مشکی، خاکستری، قهوه‌ای روشن، قهوه‌ای تیره، طلایی و سایر رنگ‌های طبیعی تقسیم‌بندی شود.

عشایر همه ساله با آغاز فصل بهار و کوچ به چهارمحال و بختیاری، پشم گوسفندان را در آب‌های روان و جاری شست‌وشو می‌دهند که این کار به «گرده‌شور» معروف است و پس از آن با یک قیچی مخصوص به نام «چره» پشم گوسفندان را چیده و بسته‌بندی می‌کنند.

سپس با ابزاری به نام «پنجییا پنچک» پشم‌های حلاجی شده را روی قالب ریخته و به شکل پُف یا پُفکی درمی‌آورند تا بتوانند کمی از حجم آن بکاهند.

در مرحله‌های بعد عملیات رنگ‌ریزی، حلاجی (امروزه برای حلاجی پشم‌ها از دستگاه استفاده می‌شود)، ورود

مواد اولیه به داخل کارگاه تولیدی و قالب‌ریزی انجام خواهد شد. سپس آب‌جوش را روی پشم‌ها ریخته و به مدت ۲۰ دقیقه عملیات فشرده‌سازی و کوبیدن نمد انجام می‌شود. در مراحل دیگر، نقش چسبیده می‌شود که به این منظور از آب و صابون